

Standardy rozwoju umiejętności nauczycieli kształcących kompetencje proinnowacyjne uczniów

Kinga Białek

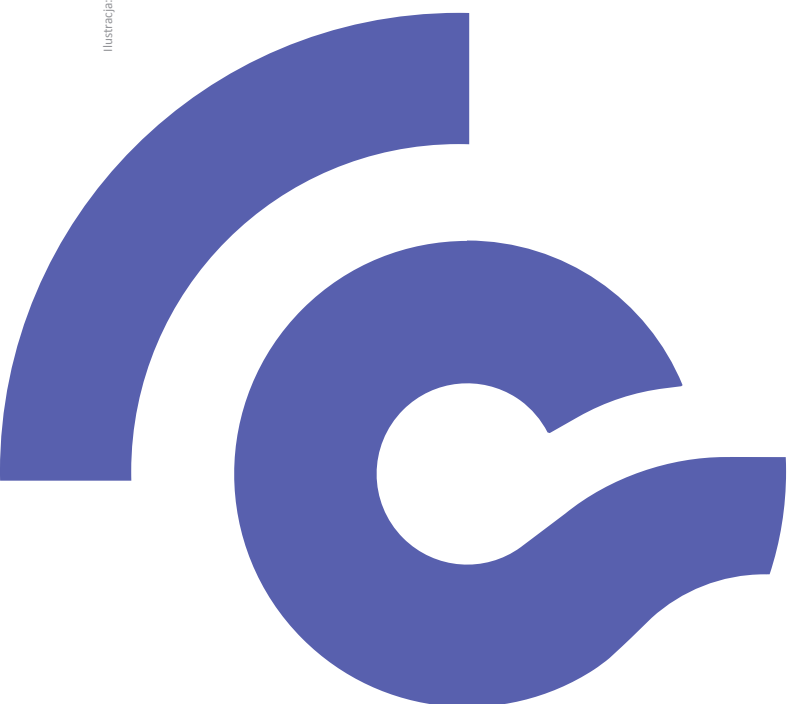
Magdalena Swat-Pawlicka

Szkoła Edukacji PAFW i UW

Ilustracja: pchvector / Freepik

Szkoła dla innowatora

 SZKOŁA
EDUKACJI

 ceo

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

PROJEKT REALIZOWANY JEST PRZEZ:

PARTNERAMI PROJEKTU SĄ:

PROJEKT WSPIERAJĄ:

Projekt Szkoła dla innowatora współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020, Priorytet 2: Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I, Działanie 2.4: „Współpraca w ramach krajowego systemu innowacji” PO IR, Poddziałanie 2.4.1. inno_LAB-Centrum analiz i pilotaży nowych instrumentów.

Spis treści

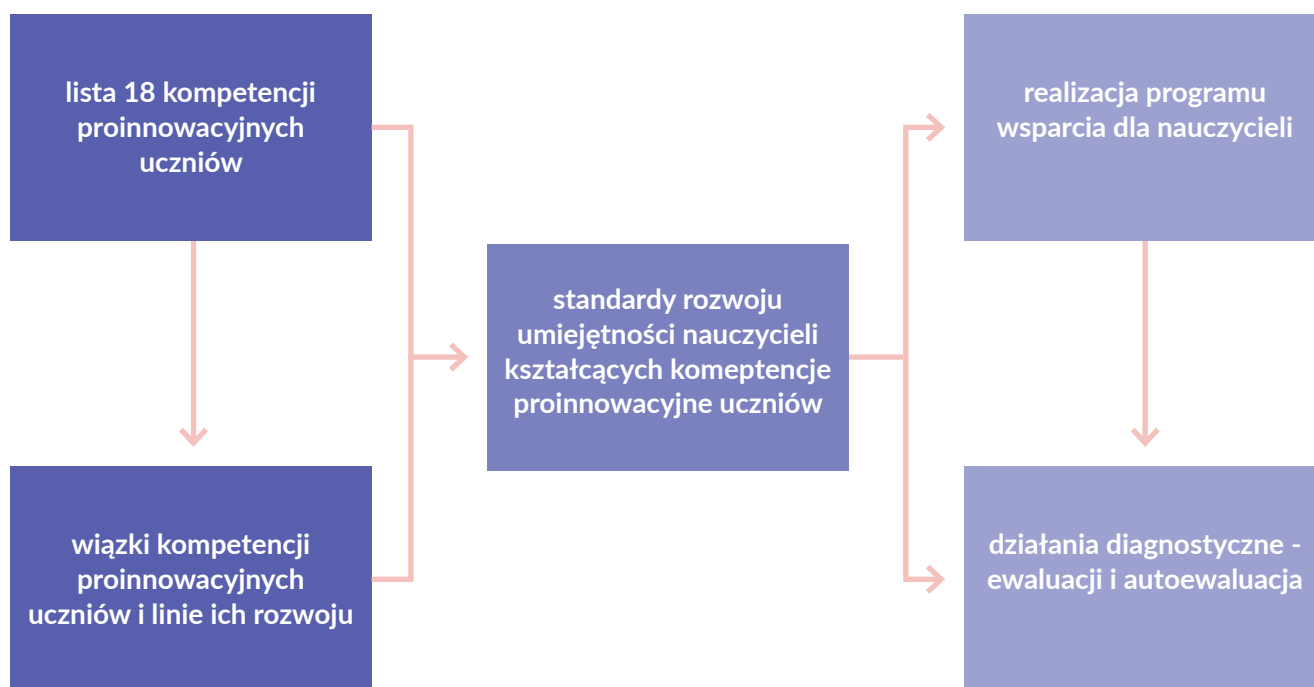
Czym są standardy rozwoju umiejętności nauczycieli?	2
Jak są skonstruowane standardy rozwoju umiejętności nauczycieli?	4
Jak korzystać ze standardów?	4
Umiejętności nauczycieli kształcących kompetencje proinnowacyjne – profil kompetencyjny	6
Diagnozowanie poziomu kompetencji nauczycieli	9
Rola wspólnoty uczącej się	9
Diagnoza i wsparcie	9
Indywidualny plan pracy	9
Obserwacje	10
Analiza materiałów	10
Korzystanie ze standardów rozwoju umiejętności nauczycieli w ramach projektu	11
Korzystanie ze standardów w siedmiu etapach	11
Standard I: Tworzenie środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych	14
Linia rozwoju	14
Standard II: Tworzenie warsztatu pracy sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych	22
Linia rozwoju	22
Arkusze obserwacji standardu	26
Arkusze samooceny	29
Standard III: Profesjonalny rozwój nauczyciela/nauczycielki	30
Linia rozwoju	30
Zadania diagnostyczne – sytuacje sprzyjające obserwacji poziomu realizacji standardu i refleksji nad tym poziomem	31
Arkusze samooceny	34

Czym są standardy rozwoju umiejętności nauczycieli?

Standardy rozwoju umiejętności nauczycieli¹ kształcących kompetencje proinnowacyjne to narzędzie, które może być wykorzystywane na wiele sposobów. Pierwszym krokiem do efektywnego zastosowania standardów jest ich dogłębne zrozumienie. Niniejszy wstęp jest zatem wprowadzeniem do tematu – przewodnikiem dla użytkownika.

Warto zacząć od tego, w jaki sposób tworzono narzędzie i jaka jest jego rola w projekcie. Punktem wyjścia do całego programu wsparcia nauczycieli w *Szkole dla innowatora* są kompetencje proinnowacyjne uczniów, dlatego standardy zostały opracowane na podstawie raportu *Szkoła dla innowatora* pod redakcją Jana Fazlagicia² oraz linii rozwoju poszczególnych wiązek kompetencji. Z jednej strony wszystkie umiejętności metodyczne, dydaktyczne czy wychowawcze, o których mowa, są zbieżne ze „złotym standardem” nauczycielskim realizowanym w wielu szkołach w Polsce. Z drugiej – staramy się położyć nacisk na to, co w szczególny sposób wpływa na kształcenie kompetencji proinnowacyjnych uczniów.

Standardy wyznaczają cele i kierunki rozwoju, ale aby je zrealizować, potrzeba także wnikliwego namysłu nad tym, jakiego rodzaju szkoleń i pomocy potrzebują nauczyciele, aby się doskonalić w danym obszarze. Dlatego został opracowany szczegółowy program wsparcia realizowany w szkołach w ramach projektu *Szkoła dla innowatora*.

¹ W tekście posługujemy się zazwyczaj jedną formą gramatyczną, jednak ilekroć piszemy *nauczyciele*, *uczniowie*, *innowatorzy* itp., mamy na myśli również *nauczycielki*, *uczennice*, *innowatorki* itp.

² J. Fazlagić (red.), *Szkoła dla innowatora. Kształtowanie kompetencji proinnowacyjnych* [online], Kalisz 2018, <https://www.gov.pl/attachment/edd23c3b-ccab-405a-835b-5fad096cc4d3> [dostęp: 18.01.2020].

Jak są konstruowane standardy rozwoju umiejętności nauczycieli?

Standardy są zapisane w formie tabel pokazujących kolejne kroki w rozwoju poszczególnych umiejętności. Wiąże się to z odmienną od typowo szkolnej koncepcją uczenia się, na której opiera się proponowane narzędzie.

W typowej sytuacji szkolnej jesteśmy przyzwyczajeni do tego, że pracujemy na zestawie kryteriów – opisie „stanu idealnego”, w którym zakładane treści zostały w pełni opanowane. Następnie umiejętności osoby uczącej się (weryfikowane na przykład w formie sprawdzianu lub egzaminu) są konfrontowane z kryteriami i w ten sposób ocenia się poziom umiejętności. Efektem takiego procesu jest najczęściej sumaryczna ocena liczbowa.

W standardach zupełnie inaczej rozumiemy rozwój umiejętności. Wiemy, że najważniejszą jego cechą jest ich stopniowe nabywanie. W sytuacji nabywania umiejętności złożonych lub szeroko rozumianych kompetencji nie jest łatwo zaprojektować uczenie się od punktu początkowego do momentu osiągnięcia biegłości. Wymaga to **odwróconego planowania** – śledzenia całego procesu od końca do początku. Linie rozwoju umiejętności nauczycieli służą uczącym się za kierunkowskazy na drodze do osiągnięcia biegłości.

Wyobraźmy sobie trasę biegu na orientację. Biegacze znają miejsca startu i mety, ale muszą upewnić się, że nie zgubili się w trakcie biegu i nie zeszli z wyznaczonego szlaku. Pomagają im w tym punkty kontrolne na trasie. W proponowanym narzędziu funkcję punktów kontrolnych pełnią kroki. Opis, który im towarzyszy, pokazuje, na co należy zwrócić uwagę i jakie czynności wykonać, aby dostać się do kolejnego punktu kontrolnego – następnego kroku. W standardach rozwoju umiejętności nauczycieli każdy obszar zawiera kilka takich tras.

Linie rozwoju umiejętności nauczycieli nie są oceną, a raczej wskazówką do planowania rozwoju.

Jak korzystać ze standardów?

W dokumencie opisano kilka obszarów praktyki nauczycielskiej wspierających rozwój kompetencji proinnowacyjnych uczniów. Zarówno w przypadku kształcenia tych kompetencji, jak i w odniesieniu do rozwoju umiejętności nauczycieli, którzy pracują z uczniami, posługujemy się koncepcją linii rozwoju. W przypadku uczniów są to linie rozwoju pięciu wiązek kompetencji proinnowacyjnych (samodzielności myślenia, współpracy, rozwiązywania problemów, liderstwa i zarządzania sobą), w przypadku nauczycieli zaś – linie rozwoju w trzech obszarach: tworzenie środowiska, tworzenie warsztatu pracy i profesjonalny rozwój nauczyciela/nauczycielki. Jak widać, te obszary nie są tożsame. Innymi umiejętnościami bowiem muszą wykazać się uczniowie innowatorzy, a innymi towarzyszący im w rozwoju nauczyciele.

Standardy mogą służyć autoewaluacji. Każdy nauczyciel może w odniesieniu do nich dokonać samooceny i korzystając z opisów, wyznaczyć sobie kolejne cele na drodze. Mogą też stać się narzędziem ewaluacji rozwojowej udzielanej przez koleżanki, kolegów lub doradców i stać się podstawą wspierającej informacji zwrotnej. W projekcie proponujemy, aby każdy nauczyciel dwukrotnie dokonał samooceny. Zapraszamy także do współpracy z doradcą, który może przekazać nauczycielowi informację zwrotną, ale nie jest to obowiązkowe.

Umiejętności nauczycieli kształcących kompetencje proinnowacyjne – profil kompetencyjny

Kim jest współczesny nauczyciel? Jaka jest jego rola? Jakie postawy i umiejętności nauczycieli wpływają na efektywność procesu uczenia?

Dziś bardziej niż kiedykolwiek powyższe pytania domagają się odpowiedzi. Żyjemy w czasach głębokich przemian społecznych i kulturowych – świat przyspiesza, powstają coraz to nowe wynalazki, zmieniają się potrzeby współczesnych ludzi. Ma to oczywisty wpływ na działania nauczycieli w szkołach.

Jednym z ważniejszych celów stojących przed nowoczesną szkołą jest wspieranie rozwoju uczniów w zakresie kluczowych kompetencji XXI wieku. Niewątpliwie są nimi kompetencje proinnowacyjne, które w projekcie *Szkoła dla innowatora* połączono w wiązki samodzielności myślenia, rozwiązywania problemów, zarządzania sobą, liderstwa i współpracy. Każda z tych wiązek jest związana zarówno z wymiarem poznawczym (zdobywaniem nowych umiejętności), jak i z postawami.

Potrzeba kształcenia u uczniów kompetencji proinnowacyjnych wiąże się z potrzebą rozwoju kompetencji nauczycielskich. W projekcie zdefiniowaliśmy trzy najważniejsze obszary tego rozwoju.

[W opisach **N.** oznacza nauczyciela/nauczycielkę, a **U.** – ucznia/uczennicę lub uczniów/uczennice.]

I. Tworzenie środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na rozwój umiejętności uczniów jest tworzenie takiego środowiska edukacyjnego, które sprzyja uczeniu się. Oznacza to, że w praktyce dydaktycznej zwraca się uwagę na kreowanie dobrych, sprzyjających rozwojowi relacji między uczniami i nauczycielami, tak aby wszyscy uczestnicy procesu uczenia się mogli eksperymentować i ryzykować błędy, a także byli gotowi do wypowiedzania własnego zdania i słuchania innych oraz do samodzielnego rozwiązywania problemów. Przekłada się to na działania nauczyciela związane z organizacją procesu uczenia się, takie jak uważne i celowe planowanie struktury zajęć, oraz na efektywne wykorzystanie i organizację przestrzeni uczenia się.

Elementy składowe standardu:

- budowanie relacji z uczniami i relacji w klasie
  - organizacja procesu uczenia się
  - organizacja przestrzeni uczenia się
-

Profil nauczyciela/nauczycielki:

- N. ma świadomość wielowymiarowego zróżnicowania potrzeb U. Dostosowuje swoje nauczanie do tych potrzeb.
- N. rozumie znaczenie pozytywnych relacji w klasie i stosuje długoterminowe strategie służące wypracowaniu ich, a nie tylko doraźne interwencje.
- N. organizuje proces uczenia się tak, aby wykorzystywać wzajemne uczenie się U.
- N. ma świadomość znaczenia komunikacji opartej na szacunku i wdraża do niej swoich U.
- N. wspiera rozwijanie współpracy między U.
- N. dba o rozwój samodzielności U.
- N. buduje atmosferę sprzyjającą eksperymentowaniu i uczeniu się na błędach.
- N. wykorzystuje dostępną przestrzeń i możliwości technologiczne jako zasoby wspierający uczenie się U.

II. Tworzenie warsztatu pracy sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych

Wprowadzanie do praktyki nauczycielskiej zmian służących wspieraniu uczniów w kształceniu ważnych życiowych kompetencji musi się wiązać z rozwijaniem nauczycielskiego warsztatu pracy. Dotyczy to wykorzystania konkretnych strategii dydaktycznych, których efektywna realizacja wiąże się z wiedzą i umiejętnościami metodycznymi, a także z kreatywnością w tworzeniu własnych materiałów. Nastawienie na efektywność zastosowanych metod oznacza także wnikliwą bieżącą analizę i ewaluację poziomu rozwoju umiejętności uczniów (monitorowanie).

Elementy składowe standardu:

- stosowanie strategii dydaktycznych sprzyjających kształceniu kompetencji proinnowacyjnych
- monitorowanie procesu uczenia się i wprowadzanie modyfikacji
- systematyczne tworzenie narzędzi do własnego warsztatu pracy

---

Profil nauczyciela/nauczycielki:

- N. zna zakres kompetencji proinnowacyjnych i wie, jak je rozwijać.
- N. planuje cele i aktywności U. związane z rozwijaniem kompetencji proinnowacyjnych.
- Zadania proponowane U. przez N. sprzyjają rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych.
- Stosowane przez N. strategie (związane z uczeniem przez dociekanie, uczeniem metodą eksperymentów, społecznymi projektami edukacyjnymi, rozwijaniem behawioralnych kompetencji proinnowacyjnych i badawczymi projektami edukacyjnymi) i metody pracy (indywidualna praca z U., rozwijanie kreatywności U., odwrócona lekcja) są adekwatnie dobrane do celów i efektywnie realizowane.
- N. stosuje różne sposoby monitorowania postępów U.
- N. udziela wspierającej i adekwatnej informacji zwrotnej.
- N. jest gotowy do wprowadzenia zmian, eksperymentowania i uczenia się.
- N. adaptuje istniejące lub tworzy własne narzędzia edukacyjne służące rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych.
- N. tworzy i realizuje programy lub plany pracy pozwalające na systematyczne rozwijanie kompetencji proinnowacyjnych.

III. Profesjonalny rozwój nauczyciela/nauczycielki

Realizacja założeń programu *Szkoła dla innowatora* wiąże się nierozdzielnie z gotowością nauczycieli do rozwijania własnych kompetencji. Ta gotowość ma swoje odzwierciedlenie w umiejętności analizej własnej lekcji, nazywania nauczycielskich mocnych stron i obszarów rozwoju, a także eksperymentowania z nowymi rozwiązaniami dydaktycznymi. W tym obszarze zwracamy także uwagę na aktywność nauczycieli współtworzących kulturę pracy szkoły: angażowanie się w różnorodne inicjatywy, uczestniczenie w samokształceniu czy współpracę z innymi nauczycielami.

Elementy składowe obszaru:

- refleksyjne nauczanie i planowanie własnego rozwoju
- współtworzenie społeczności uczącej się

Profil nauczyciela/nauczycielki:

- N. dokonuje ewaluacji własnej pracy.
- N. definiuje własne obszary rozwoju i cele.
- N. współpracuje z innymi, dzieli się pomysłami.
- N. angażuje się w różne inicjatywy szkolne.
- N. wspiera innych w rozwoju.
- N. wspiera innych w ewaluacji.

Diagnozowanie poziomu kompetencji nauczycieli

Rola wspólnoty uczącej się

Każdy nauczyciel wie, że aby efektywnie się uczyć, trzeba to robić w sprzyjającej atmosferze, w której można bezpiecznie popełniać i analizować błędy, a także wspólnie cieszyć się nawet z najmniejszych sukcesów. Podobne warunki muszą towarzyszyć nam, dorosłym, jeśli chcemy się naprawdę rozwijać.

Tak jak dla uczniów punktem odniesienia są rówieśnicy, dla nauczycieli powinni być nim inni członkowie grona pedagogicznego towarzyszący im na co dzień zarówno w wyzwaniach, jak i w radościach. Na tym właśnie polega tworzenie zespołu, który z czasem ma szansę stać się prawdziwą wspólnotą uczącą się.

Nauczyciele mogą tworzyć atmosferę dobrej współpracy dzięki temu, że uwspólniają cele, są gotowi do dzielenia się swoimi materiałami i pomysłami dydaktycznymi, a przede wszystkim otwierają drzwi swoich klas, żeby uzyskać rozwojową koleżeńską informację zwrotną, i są gotowi wspierać innych w rozwoju, obserwując i omawiając ich lekcje.

Budowanie takiego zespołu opiera się przede wszystkim na wzajemnym zaufaniu, poczuciu bezpieczeństwa i wierze w dobre intencje wszystkich jego członków.

Diagnoza i wsparcie

W projekcie *Szkoła dla innowatora* zaplanowano różne sposoby i możliwości monitorowania własnego rozwoju. Ważnym elementem planowania takich działań jest uważne zapoznanie się z przedstawionymi w tym materiale standardami rozwoju umiejętności nauczycieli kształcących kompetencje proinnowacyjne uczniów. W częściach dotyczących każdego ze standardów zamieszczono wskazówki, w jakich sytuacjach można monitorować dany obszar. Dodatkową pomocą dla osób korzystających z tego narzędzia są arkusze samooceny i arkusze obserwacyjne zawierające kluczowe pytania, które można zadać, by opisać działania nauczyciela w danym obszarze. Należy pamiętać, że dobra diagnoza jest przeprowadzana w sytuacjach jak najbardziej naturalnych i codziennych.

Indywidualny plan pracy

Pomocą w planowaniu i monitorowaniu własnego rozwoju będzie z całą pewnością indywidualny plan pracy. Nie należy go traktować jako przykrego obowiązku biurokratycznego, a raczej jako zapis marzeń i związanych z nimi celów rozwojowych. To także punkt wyjścia do budowania rzeczowej i celowej autorefleksji w procesie rozwoju.

W indywidualnym planie pracy przygotowywanym na początku roku szkolnego nauczyciele określali, co chcieliby zmienić w swojej praktyce oraz jakie działania w tym celu podejmą. Standardy rozwoju umiejętności nauczycieli oraz prowadzona na ich podstawie ewaluacja lub autoewaluacja mogą pomóc w pogłębieniu tej refleksji i zaplanowaniu kolejnych celów rozwojowych i przedsięwzięć. Dzięki wykorzystaniu standardów cele opisane w planie mogą zyskać wymiar konkretny i operacyjny.

Obserwacje

Ewaluacja i autoewaluacja warsztatu pracy (i szerzej – poziomu rozwoju umiejętności nauczycielskich) opiera się głównie na wspierającej obserwacji oraz samoobserwacji.

Osobą prowadzącą obserwację koleżeńską może być inny nauczyciel ze szkoły lub doradca wspierający nauczyciela. Przy planowaniu obserwacji koleżeńskiej warto pamiętać o kilku zasadach. Jej celem jest przede wszystkim wsparcie nauczyciela w jego rozwoju – ewaluacja nie służy ocenie ani mistrzowskiej prezentacji dobrych praktyk.

Najpierw obserwator i obserwowany ustalają obszar poddawany obserwacji, czyli to, co jest szczególnie ważne dla osoby obserwowanej w jej praktyce. Podczas obserwacji obserwator notuje fakty, czyli dowody swoich obserwacji. Może posłużyć się także arkuszem obserwacji. Dla każdego obszaru standardów zostały stworzone arkusze zawierające kluczowe pytania. Służą one porządkowaniu obserwacji i refleksji nad nią, mają jednak charakter na tyle otwarty, aby można było dostrzec i docenić różnorodne sposoby realizowania standardu.

Następnie obserwator udziela informacji zwrotnej osobie obserwowanej. Ten etap jest szczególnie ważny – to dzięki niemu nauczyciel może spojrzeć na swoje nauczanie oczami innej osoby. Warto pamiętać, że informacja zwrotna ma służyć obserwowanemu, musi przebiegać w dobrej, przyjaznej atmosferze. Jeśli obserwację prowadzi doradca współpracujący ze szkołą w ramach projektu, może ona służyć wsparciu nauczyciela w realizowaniu planu własnego rozwoju.

Każdy nauczyciel może także prowadzić samoobserwację, posługując się nagraniami lekcji. W takim wypadku warto posłużyć się arkuszem samooceny. Ma on charakter listy sprawdzającej zawierającej stwierdzenia, wobec których nauczyciel może się ustosunkować, oceniając swoje umiejętności.

Analiza materiałów

Źródłem wiedzy o warsztacie nauczyciela są również różnego rodzaju materiały – na przykład opracowane przez niego karty pracy, konspekty lekcji, ciekawe teksty i zadania. Podczas ewaluacji i autoewaluacji można wziąć je pod uwagę. Podobną funkcję mogą pełnić także efekty pracy uczniów – prezentacje, prace, portfolio itd.

Korzystanie ze standardów rozwoju umiejętności nauczycieli w ramach projektu

W trakcie pracy w projekcie powinny się odbyć przynajmniej dwie sesje autodiagnostyczne z wykorzystaniem standardów rozwoju umiejętności nauczycieli. Podczas sesji nauczyciele mogą opierać się na informacji zwrotnej (na przykład z informacji koleżeńskiej lub od doradcy), samoobserwacji (z obserwacji nagrania lub analizy materiałów) i arkuszach samooceny. W ramach każdej sesji autodiagnostycznej nauczyciel określa, w jakim punkcie się znajduje, i zaznacza odpowiedni krok w standardzie. W ten sposób określamy mocne strony i obszary rozwoju.

Wnioski z pierwszej sesji autodiagnostycznej mogą służyć zweryfikowaniu zapisów w indywidualnym planie pracy. Warto sobie zadać kilka pytań:

- Co idzie mi dobrze?
- Nad czym chcę pracować?
- Czego potrzebuję, żeby rozwijać się w różnych obszarach?
- Kto może mi w tym pomóc?

Po drugiej sesji nauczyciele ponownie mają okazję do tego, by śledzić zmiany i szacować poziom własnego rozwoju. Mogą także podsumowywać swoje osiągnięcia i planować świętowanie sukcesów.

Do sesji autodiagnostycznej warto zaprosić kogoś, kto wesprze nauczyciela w refleksji – zaufaną osobę z grona pedagogicznego lub dyrektora. Warto pamiętać, że proces doskonalenia nie jest procesem zamkniętym. Dobrze jest kontynuować działania diagnostyczne przez dłuższy czas, a także wprowadzić je do swojej stałej praktyki nauczycielskiej.

Korzystanie ze standardów w siedmiu etapach

Etap 1. Doradcy i nauczyciele poznają narzędzie: standardy rozwoju umiejętności nauczycieli kształtujących kompetencje proinnowacyjne uczniów.

Etap 2. [OPCJONALNY] Nauczyciel korzysta z obserwacji koleżeńskiej (innych nauczycieli lub doradcy pracującego w projekcie) w zakresie wszystkich lub wybranych standardów rozwoju.

Etap 3. Pierwsza autodiagnoza nauczyciela przeprowadzana w oparciu o standardy rozwoju w ramach jednego z modułów kursu internetowego. Nauczyciel oznacza odpowiedni krok w standardach. Zanonimizowane wyniki autodiagnozy są wykorzystywane do ewaluacji projektu. Za zgodą nauczyciela mogą (ale nie muszą) zostać udostępnione doradcy do dalszej pracy indywidualnej.

Etap 4. Nauczyciel na podstawie wniosków z autodiagnozy oraz opcjonalnej obserwacji koleżeńskiej weryfikuje swój indywidualny plan pracy, doprecyzowując razem z doradcą swoje cele w świetle standardów rozwoju umiejętności nauczycieli.

Nauczyciel korzysta ze wsparcia szkoleniowego i doradczego w projekcie, realizując cele rozwojowe postawione przed sobą w indywidualnym planie pracy.

Etap 5. [OPCJONALNY] Nauczyciel ponownie korzysta z obserwacji koleżeńskiej innych nauczycieli lub doradcy w zakresie wszystkich lub wybranych standardów rozwoju.

Etap 6. Druga autodiagnoza nauczyciela przeprowadzana w oparciu o standardy rozwoju umiejętności nauczycieli w ramach jednego z modułów kursu internetowego. Nauczyciel oznacza odpowiedni krok w standardach. Zanonimizowane wyniki autodiagnozy są wykorzystywane do ewaluacji projektu. Za zgodą nauczyciela mogą (ale nie muszą) zostać udostępnione doradcy do dalszej pracy indywidualnej.

Etap 7. Nauczyciel na podstawie wniosków z ponownej autodiagnozy oraz opcjonalnej obserwacji koleżeńskiej podsumowuje swoją pracę w projekcie i stawia sobie kolejne cele rozwojowe.

Standard I: Tworzenie środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych

Linia rozwoju

	Krok 1. – początek drogi	Krok 2. – półmetek	Krok 3. – meta
Budowanie relacji z uczniami i relacji w klasie	<ul style="list-style-type: none"> Najwięcej interakcji na lekcji odbywa się między N. a wskazanymi U. Interwencje N. najczęściej są związane z zachowaniami utrudniającymi realizację lekcji. N. odpowiada na niektóre pytania U. 	<ul style="list-style-type: none"> N. zachęca do wypowiedzi nawet tych, którzy się nie zgłaszają. Interwencje N. odnoszą się do wzajemnych relacji U.–N., U.–U. N. czasem dostosowuje swoje działania do zróżnicowanych potrzeb U. Wszystkie wypowiedzi N. do U. świadczą o szacunku do nich. 	<ul style="list-style-type: none"> N. buduje lekcje oparte w znacznej mierze na wzajemnym uczeniu się U. Interakcje między U. a N. są swobodne i spontaniczne. N. zachęca U. do odnoszenia się do wypowiedzi innych. N. dba o pozytywne relacje w klasie, odnosząc się do wypracowanych wcześniej zasad. N. dostosowuje swoje działania do uczniowskich potrzeb zróżnicowanych pod względem tożsamości kulturowej, potrzeb edukacyjnych i zainteresowań. Komunikacja N. z U., U. z N. i U. ze sobą nawzajem jest oparta na zasadach szacunku.

	Krok 1. – początek drogi	Krok 2. – półmetek	Krok 3. – meta
Organizacja procesu uczenia się	<ul style="list-style-type: none"> N. przedstawia U. cel zadania/ lekcji. N. zadaje w większości pytania/zadania zamknięte i ocenia ich poprawność. 	<ul style="list-style-type: none"> N. przedstawia U. cel zadania/ lekcji i kryteria sukcesu, dba o zweryfikowanie ich pod koniec lekcji. N. zadaje w większości pytania/zadania otwarte, zaprasza U. do weryfikacji poprawności odpowiedzi. U. prezentują swoje rozwiązania i sposób myślenia na forum klasy. N. zaprasza U. do eksperymentowania i próbowania nowych rozwiązań. N. stosuje elementy oceniania kształtującego, wspierającego U. w nabywaniu kompetencji. 	<ul style="list-style-type: none"> N. przedstawia U. cel zadania/ lekcji i kryteria sukcesu w języku U., dba o zweryfikowanie ich pod koniec lekcji. W trakcie pracy U. pracują z nimi, wykorzystując je do samooceny. U. podejmują refleksję nad swoim uczeniem się. U. angażują się w dyskusję o alternatywnych sposobach rozwiązań, wyjaśniają swoje stanowisko bez moderowania ze strony N. N. wspiera U. w eksperymentowaniu, pokazując, że błędy są naturalnym elementem uczenia się. Ocenianie kształtujące stanowi podstawę procesu ewaluacji nauczania.
Organizacja przestrzeni uczenia się	<ul style="list-style-type: none"> U. mają zapewnione warunki do pracy indywidualnej, w parach i z N. U. widzą N. i tablicę. 	<ul style="list-style-type: none"> Warunki w sali lekcyjnej (wystrój, wyposażenie) są neutralne dla procesu uczenia się. N. sporadycznie korzysta z dostępnych technologii komunikacyjnych (komputer, projektor, tablica multimedialna itp.). 	<ul style="list-style-type: none"> Środowisko uczenia się jest częściowo zaaranżowane tak, by wspierać realizację celów i zdań edukacyjnych. N. w odpowiedni sposób wykorzystuje dostępne urządzenia technologiczne.

Zadania diagnostyczne – sytuacje sprzyjające obserwacji standardu

W tym standardzie obserwacje i diagnoza dotyczą głównie tego, w jaki sposób różne elementy planowania działań i ich realizacji przez nauczyciela sprzyjają tworzeniu dobrej atmosfery uczenia się: współpracy, dobrej komunikacji i bezpieczeństwa. Aby taka diagnoza była możliwa, obserwowane zajęcia powinny:

- być zorganizowane wokół rozwiązywania zadań problemowych lub realizacji projektów edukacyjnych, w których możliwe jest współdziałanie uczniów;
- zakładać wzajemne uczenie się uczniów (np. zadania projektowe, w których wielość perspektyw wpływa na jakość rozwiązania);
- dawać możliwość obserwowania swobodnych interakcji w klasie i reakcji nauczyciela na nie;
- wprowadzać elementy refleksji metapoznawczej uczniów i elementy samooceny;
- wykorzystywać dostępną przestrzeń i sprzęt (także technologie cyfrowe).

Należy pamiętać, że efektywna diagnoza odbywa się w sytuacjach naturalnych i codziennych – tylko w ten sposób można wnioskować na przykład o ogólnej atmosferze w klasie.

Arkusz obserwacji standardu

Tworzenie środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych

Budowanie relacji z uczniami i relacji w klasie

W jaki sposób N. pomaga U. zbudować pozytywne relacje?

W jaki sposób N. odnosi się do zróżnicowanych potrzeb U.?

W jaki sposób N. kształtuje nawyki komunikacyjne pokazujące wzajemny szacunek wszystkich uczestników procesu komunikacji?

Na ile w toku lekcji U. mogą dyskutować różne sposoby rozwiązania problemów?

Na ile N. wykorzystuje w strukturze lekcji strategie wzajemnego uczenia się i współpracy?

Organizacja procesu uczenia się

W jaki sposób N. wprowadza cele lekcji i podsumowuje ich realizację?

W jaki sposób N. wspiera U. w budowaniu samooceny?

W jaki sposób N. monitoruje postępy i przekazuje U. informacje zwrotne?

Na ile organizacja pracy i postawa N. sprzyjają eksperymentowaniu i uczeniu się na błędach?

W jaki sposób N. korzysta z dostępnej przestrzeni i sprzętu?

W jaki sposób wykorzystanie sprzętu i przestrzeni sprzyja uczeniu się U.?

Arkusz samooceny

Kategoria	Moja samoocena [tak/częściowo/nie]
Budowanie relacji z uczniami i relacji w klasie	
Moi uczniowie uczą się od siebie nawzajem (a nie ode mnie).	
Na lekcji moi uczniowie spontanicznie włączają się do dyskusji ze mną i ze sobą nawzajem.	
Na lekcji zachęcam uczniów do ustosunkowywania się do wypowiedzi innych i ich komentowania.	
W klasie stosujemy zasady zachowania, które wspólnie wypracowaliśmy.	
Podczas lekcji dostosowuję zadania do różnych potrzeb uczniów (np. związanych z ich zainteresowaniami, tożsamością kulturową, potrzebami edukacyjnymi).	
Ja i moi uczniowie w komunikacji stosujemy zasadę wzajemnego szacunku.	
Organizacja procesu uczenia się	
Przedstawiam uczniom cele i kryteria sukcesu lekcji lub zadania, wspieram ich w ewaluacji.	
Dbam o czas na refleksję nad uczeniem się na lekcji.	
Stwarzam moim uczniom możliwość wypróbowywania alternatywnych rozwiązań i samodzielnych rozstrzygnięć.	
Dbam o to, aby uczniowie chcieli eksperymentować i ryzykowali błędy.	
W mierzeniu osiągnięć uczniów stosuję ocenę kształtującą.	
Organizacja przestrzeni uczenia się	
Dbam o to, by przestrzeń, w której się uczymy, była dostosowana do celów lekcji i potrzeb uczniów oraz aby aranżacja przestrzeni w sali lekcyjnej ułatwiała współpracę pomiędzy uczniami.	
Korzystam z dostępnych urządzeń technologicznych w sposób celowy i efektywny.	

Standard II: Tworzenie warsztatu pracy sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych

Linia rozwoju

	Krok 1. – początek drogi	Krok 2. – półmetek	Krok 3. – meta
Stosowanie strategii sprzyjających kształceniu kompetencji proinnowacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> Niektóre aktywności stwarzają możliwość zaangażowania w czynności poznawcze wyższego rzędu (np. z wyższych poziomów taksonomii Blooma). Niektóre aktywności są związane z krytycznym myśleniem, rozwiązywaniem problemów, kształceniem współpracy, liderstwa lub zarządzania sobą. N. dobiera adekwatne do celu lekcji techniki i metody pracy, nie zawsze bezbłędnie. 	<ul style="list-style-type: none"> N. formułuje cele lekcji i aktywności w odniesieniu do celów cyklu lekcji/ całości projektu. Większość zadań stwarza możliwość zaangażowania w czynności poznawcze wyższego rzędu. Większość aktywności jest związana z krytycznym myśleniem, rozwiązywaniem problemów, kształceniem współpracy, liderstwa lub zarządzania sobą. Większość kluczowych aktywności podczas lekcji odnosi się do prawdziwych, życiowych problemów. N. wspiera U. w organizowaniu procesu uczenia się. N. dobiera adekwatne do celu lekcji techniki i metody pracy; stosuje je bezbłędnie. 	<ul style="list-style-type: none"> N. formułuje cele cyklu lekcji/ całości projektu w odniesieniu do kluczowych idei związanych z kształceniem kompetencji proinnowacyjnych. W toku zajęć większość U. jest zaangażowana w czynności poznawcze wyższego rzędu. W toku zajęć U. skupiają się przede wszystkim na aktywnościach związanych z krytycznym myśleniem, rozwiązywaniem problemów, kształceniem współpracy, liderstwa lub zarządzania sobą. Wszystkie kluczowe aktywności podczas lekcji odnoszą się do prawdziwych, życiowych problemów. N. wspiera U. w organizowaniu procesu uczenia się i motywuje ich w sposób świadomy i metodyczny.

	Krok 1. – początek drogi	Krok 2. – półmetek	Krok 3. – meta
Monitorowanie i wprowadzanie modyfikacji	<ul style="list-style-type: none"> N. zbiera pojedyncze dowody na to, że U. rozumieją omawiane zagadnienie. Pojedyncze cele i efekty nauczania są sprawdzane. 	<ul style="list-style-type: none"> N. zbiera dowody na rozumienie danego zagadnienia przez wszystkich U. N. podejmuje próby stosowania narzędzi diagnostycznych (linii rozwoju oraz arkuszy obserwacji kompetencji proinnowacyjnych uczniów); część z tych prób jest trafna. Większość celów i efektów nauczania jest sprawdzana. N. sporadycznie wprowadza modyfikacje do swojego planu nauczania. 	<ul style="list-style-type: none"> N. zbiera liczne i różnorodne dowody na rozumienie danego zagadnienia przez wszystkich U. N. na bieżąco monitoruje poziom rozwoju kompetencji proinnowacyjnych U. – adekwatnie stosuje narzędzia diagnostyczne (linie rozwoju oraz arkusze obserwacji kompetencji proinnowacyjnych uczniów). Wszystkie cele i efekty nauczania są sprawdzane. N. na bieżąco wprowadza modyfikacje związane z wynikami monitorowania (np. po każdej informacji zwrotnej).
Tworzenie narzędzi	<ul style="list-style-type: none"> Materiały są dobrze dobrane do realizowanego celu. Zadania prezentowane U. mają charakter otwarty, problemowy. N. korzysta z istniejących narzędzi i adaptuje je do potrzeb klasy. N. uwzględnia rozwój kompetencji proinnowacyjnych w ramach obowiązującego programu nauczania. 	<ul style="list-style-type: none"> Materiały są dobrze dobrane do realizowanego celu i różnorodne. Zadania prezentowane U. mają charakter otwarty i problemowy, polecenia odnoszą się do umiejętności wyższego rzędu. N. tworzy własne narzędzia, nie zawsze bezbłędnie. N. modyfikuje program nauczania, uwzględniając rozwój kompetencji proinnowacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Materiały są dobrze dobrane do realizowanego celu i różnorodne; pozwalają U. na dokonywanie wyborów w procesie uczenia się. Zadania prezentowane U. mają charakter otwarty i problemowy, a polecenia odnoszą się do umiejętności wyższego rzędu i prawdziwych, życiowych problemów lub są interdyscyplinarne. N. tworzy własne atrakcyjne i różnorodne narzędzia dopasowane do potrzeb uczniów i rozwijające kompetencje proinnowacyjne. N. tworzy autorski program nauczania uwzględniający kompetencje proinnowacyjne.

Zadania diagnostyczne – sytuacje sprzyjające obserwacji standardu

Przedmiotem diagnozy w tym obszarze jest przede wszystkim warsztat nauczyciela realizującego kształcenie kompetencji proinnowacyjnych. Obserwacji podlegają: sposób wprowadzania strategii i metod, monitorowanie procesu i bieżące modyfikowanie, a także sama treść i jakość narzędzi wykorzystywanych podczas lekcji. Jak widać, w tym przypadku obserwacja działań nauczyciela nie wystarczy do tego, by trafnie i efektywnie omówić jego rozwój w tym obszarze. Dlatego ważne jest, aby obserwacji towarzyszyła wnikliwa analiza innych materiałów, takich jak konspekt lub plan lekcji, pomoce, karty pracy i wreszcie prace uczniów, które mogą dać wgląd w to, w jaki sposób uczniowie rozumują i rozwiązują zadane problemy. Aby taka diagnoza była możliwa, obserwowane zajęcia powinny:

- być wcześniej przygotowane (z planem lub konspektem);
- opierać się na zadaniach, które można w jakiś sposób utrwalić, tak aby można je było odtworzyć po lekcji;
- być zbudowane wokół zadań problemowych, wymagających rozumowania i samodzielnej pracy uczniów, na przykład w zespołach;
- dawać możliwość monitorowania pracy uczniów przez nauczyciela.

Arkusz obserwacji standardu

Tworzenie warsztatu pracy sprzyjającego rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych

Stosowanie strategii sprzyjających kształceniu kompetencji proinnowacyjnych

W jaki sposób N. stosuje strategie i metody wspierające rozwój kompetencji proinnowacyjnych? Czy N. spełnia wszystkie założenia stosowanych metod?

Czy dobór strategii i metod jest adekwatny do celów lekcji i potrzeb uczniów?

W jaki sposób działania N. wspierają samodzielną pracę U.?

W jakich działaniach U. mają okazję stosować w praktyce kompetencje proinnowacyjne?

Czy U. rozwiązują prawdziwe, życiowe problemy, stosując podejście interdyscyplinarne?

Monitorowanie i wprowadzanie modyfikacji

Czy N. monitoruje pracę U.? Czy dokonuje oceny poziomu realizacji celów i efektów?

Czy N. udziela U. informacji wspierających ich w procesie uczenia się?

Tworzenie narzędzi

W jaki sposób N. wzbogaca swój warsztat, tworząc własne narzędzia, zadania i materiały?

Na ile różnorodne, atrakcyjne i adekwatne do potrzeb U. są prezentowane przez N. materiały?

Na ile proponowane U. zadania mają charakter interdyscyplinarny/życiowy i wymagają zaangażowania poznawczego?

Arkusz samooceny

Kategoria	Moja samoocena [tak/częściowo/nie]
Stosowanie strategii sprzyjających kształceniu kompetencji proinnowacyjnych	
Znam i stosuję strategie i metody rozwijające kompetencje proinnowacyjne.	
Potrafię dobrać strategie i metody tak, aby efektywnie realizować założone cele.	
Dbam o to, by moi uczniowie na lekcji samodzielnie rozwiązywali zadania.	
Dbam o to, by moi uczniowie stosowali kompetencje proinnowacyjne w praktyce.	
Dbam o to, by moi uczniowie na lekcji odnosili się do prawdziwych, życiowych problemów.	
Potrafię wspierać moich uczniów i motywować ich do nauki.	
Monitorowanie i wprowadzanie modyfikacji	
Po lekcji zbieram różnorodne dowody uczenia się od wszystkich uczniów.	
Na bieżąco dokonuję monitorowania postępów uczniów w odniesieniu do linii rozwoju kompetencji proinnowacyjnych.	
Sprawdzam poziom realizacji wszystkich celów edukacyjnych.	
Po monitorowaniu wprowadzam zmiany zwiększające efektywność moich działań.	

Tworzenie narzędzi	
Dbam o to, by przygotować uczniom różnorodne, ciekawe i adekwatne do celu materiały.	
Bezbłędnie tworzę atrakcyjne i różnorodne narzędzia dopasowane do potrzeb uczniów i rozwijające kompetencje proinnowacyjne.	
Zadania, które przygotowuję, odnoszą się do umiejętności wyższego rzędu i prawdziwych, życiowych problemów lub są interdyscyplinarne.	

Standard III: Profesjonalny rozwój nauczyciela/nauczycielki

Linia rozwoju

	Krok 1. – początek drogi	Krok 2. – półmetek	Krok 3. – meta
Refleksyjne nauczanie i planowanie własnego rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> N. wyciąga tylko ogólne lub nieprecyzyjne wnioski na temat swojego warsztatu pracy. N. czasami angażuje się w działania mające na celu poszerzenie jego wiedzy lub umiejętności. N. formułuje ogólne cele, bez planu pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> N. formułuje wnioski na temat swojego warsztatu pracy, wskazuje swoje mocne strony i obszary rozwoju. N. regularnie angażuje się w działania mające na celu poszerzenie jego wiedzy lub umiejętności. N. formułuje cele i indywidualny plan pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> N. dokonuje dogłębnej analizy swojego warsztatu pracy w odniesieniu do wielu czynników wpływających na jego efektywność. Wnioski są poparte dowodami. N. samodzielnie poszukuje możliwości ustawicznego doskonalenia się. Cele i indywidualny plan pracy oraz zakładane działania świadczą o biegłości metodycznej i dydaktycznej N.
Wspóttworzenie społeczności uczącej się	<ul style="list-style-type: none"> N. na ogół buduje poprawne relacje w gronie pedagogicznym. N. na ogół pozytywnie reaguje na propozycje działań dodatkowych (np. projektów). N. zaprasza obserwatorów na swoje lekcje. 	<ul style="list-style-type: none"> N. dzieli się swoimi materiałami i pomysłami w gronie pedagogicznym. N. angażuje się w działania dodatkowe (np. projekty). N. uczestniczy w ewaluacji (obserwacjach, informacji zwrotnej), wspierając innych i rozwijając się. 	<ul style="list-style-type: none"> N. jest liderem zespołu nauczycielskiego (np. inicjuje grupę wymiany doświadczeń). N. inicjuje działania dodatkowe (np. projekty). N. inicjuje i organizuje sytuacje związane z diagnozą i wzajemnym uczeniem się w gronie pedagogicznym (np. obserwacje koleżeńskie).

Zadania diagnostyczne – sytuacje sprzyjające obserwacji poziomu realizacji standardu i refleksji nad tym poziomem

Przedmiotem diagnozy w tym obszarze jest to, w jaki sposób działania konkretnego nauczyciela sprzyjają zarówno jego indywidualnemu rozwojowi, jak i rozwojowi całego zespołu. Wnioski z tego obszaru mają charakter najbardziej przekrojowy i powinny odnosić się do określonego przedziału czasowego, co najmniej kilkumiesięcznego. Wsparciem w opisie poziomu rozwoju kompetencji mogą być zarówno notatki własne, jak i spisane informacje zwrotne. Warto także zadbać o to, by sporządzony na początku drogi plan rozwoju był zapisany w formie, do której można wracać co jakiś czas, żeby sprawdzić efektywność jego realizacji. W ten sposób praca nad własnym rozwojem będzie skuteczna i celowa.

Arkusz refleksji nad poziomem realizacji standardu Profesjonalny rozwój nauczyciela/nauczycielki

Refleksyjne nauczanie i planowanie własnego rozwoju

Czy N. zbiera notatki lub inne materiały pokazujące refleksję nad jego rozwojem?

Na ile N. wykorzystuje w swojej pracy wyniki autoewaluacji?

Jakie działania służące zwiększaniu własnych kompetencji podejmuje N.?

Współtworzenie społeczności uczącej się

Na ile N. angażuje się w działania zespołu i szkoły dotyczące nauczania i uczenia się U.?

W jaki sposób N. wspiera działanie zespołu?

Na ile N. jest otwarty na dzielenie się własnymi pomysłami i materiałami?

W jaki sposób N. uczestniczy w działaniach diagnostycznych (np. obserwacji koleżeńskiej)?

Arkusz samooceny

Kategoria	Moja samoocena [tak/częściowo/nie]
Refleksyjne nauczanie i planowanie własnego rozwoju	
Potrafię dokonać dogłębnej analizy własnego warsztatu pracy, posługując się dowodami.	
Uczestniczę w różnych formach doskonalenia się i rozwijania własnego warsztatu pracy.	
Potrafię zaplanować swoje indywidualne cele rozwojowe i ocenić stopień ich osiągnięcia.	
Współtworzenie społeczności uczącej się	
Angażuję się w pracę mojego zespołu.	
Pełnię rolę lidera w moim zespole.	
Angażuję się w działania dodatkowe w szkole.	
Inicjuję działania dodatkowe w szkole.	
Dzielę się swoimi materiałami i pomysłami w gronie pedagogicznym.	
Uczestniczę w działaniach diagnostycznych (obserwacjach, informacji zwrotnej), wspierając innych i rozwijając się.	
Inicjuję i organizuję sytuacje związane z wzajemnym uczeniem się w gronie pedagogicznym.	